

grond medewerken tot karakteriseering van de persoonlijkheid zooals de weelderige bloementuin achter *Krishnamurti*, of hij zal zich de persoon in kwestie denken uit hoekig en plannig materiaal gekapt, als die forsche, stoere kop van den oud-wethouder *Wibaut*; terwijl de bewegelijke physionomie van *Rensburg* geaccentueerd wordt door zijn breed zwart lorgnetkoordje, en de kunstbroeder *Van Dongen* gekenmerkt wordt door een weelderigen baardgroei als van een ouden stroomgod terwijl een sierlijk zwierig randje de beeldtenis van dezen collega omsluit.

Zoo heeft iedere kop iets eigens gekregen, omdat *Speenhoff* niet een bepaald systeem volgde, maar zijn personen er op aankeek en dan voor ieder de meest passende uitdrukkingwijze zocht.

Scherp satyriek zijn ze bijna nooit, eerder van een goedmoedige spotternij, als van iemand, die gewoon is het lichtelijk komische in zijn bureu te ontdekken en zich daarmede in stilte vermaakt.

Zoo is ook zijn „Adam en Eva”, de beide geslachtlooze wezens, zoo juist na het proeven van 't appeltje uit het Paradijs verdreven, een luimige parodie op de voorstellingswijze van een *Kokoschka* en andere modernisten.

Soms zijn z'n teekeningen gewild primitief; maar dat dit geen onbeholpenheid is, bewijst hij door een zeer uitvoerig vroeg portretje van zijn moeder, dat van een goede geschooldheid getuigt; maar even als in zijn versjes gaat ook in zijn teekenwerk zijn neiging uit naar een luchtige, niet diepzinnige bespotting, naar het dikwijls onverwachte, vermakelijke in mensch of situatie.

Zoo moeten wij deze caricaturen ook opvatten, niet bedoeld om te kwetsen of te hekelen; maar om met een persoon in kwestie-zelf er even genoegelijk om te lachen, om eventjes te spotten zonder dat iemand er kwaad om kan worden.

In dit opzicht zijn ze dus weer als zijn liedjes en vinden wij er denzelfden *Speenhoff* in terug.

R. W. P. Jr.

GRAFISCHE KUNST — DE „CHOICE“-GROEP. BIJ D. G. SANTEE LANDWEER, AMSTERDAM.

Wat deze menschen van de *Choice*-groep bij elkaar bracht, en waarom het deze zijn en geen anderen is ons niet duidelijk; want bij een „groep” denken wij onwillekeurig aan een bepaald program dat de leden bijeen brengt en houdt, aan eenzelfde inzicht of beginsel of een eensluitende opvatting.

En de eenige overeenkomst tusschen deze „*Choice* menschen” nu is, dat zij allen de grafische kunst, inzonderheid de houtsnijkunst, beoefenen, enkelen uit voorkeur, anderen naast hun schilderwerk. De wijze echter

waarop zij hun verbeelding in grafiek omzetten is zeer verschillend, en loopt van het zeer primitieve tot het meest geraffineerde; van de nieuwjaarsgroet van den lantaarnopsteker tot de gracieuze lijn van den Japanner.

Zien wij dan ook naast elkaar hangen het werk van Frans Masereel, Joris Minne, Henri van Straten, en dat van Hans Orłowski, Peter Alma, Nico Eekman of Fokko Mees, dan zijn dat even zoovele verscheidenheden, die slechts aan het houtblok, of de plank hun onderling verband te danken hebben, Daar is Frans Masereel, wiens fantasie onuitputtelijk is, en die de werkelijkheid daar doorheen mengt. Die hoge ski-scrapers in het hout snijdt, en daartusschen het stadsgewoel laat zien, maar van uit een andere sfeer. En Joris Minne, die zijn voorstelling van groote schepen, trans-atlantiques, terug brengt tot veelal ongedetailleerde vlakken zwart en wit, strak tegen elkaar gezet, zonder een overgangstint, noch arceering. Ook zijn landschappen met zware wolken zijn „en masse” gehouden.

Van meerdere verfijning, van een behagen in soepele, speelsche lijn, getuigt het werk van Henri van Straten.

Zijn houtsneden zijn niet minder „echt”, d.w.z. het zijn geen nagesneden lijnen van een teekening, zij volgen uit het hanteeren van guts en burijn, maar zij hebben de lenigheid van een pennehaal, zij bewijzen Van Straten's vaardigheid in het metier. En waarom mag dat tegenwoordig niet meer? Ligt de genialiteit in de negeering der techniek? Het wil mij juist toeschijnen dat iemand, die zijn ambacht ter dege beheerscht, die de vele mogelijkheden van zijn vak kent, het beste weet wat hij erin bereiken kan. Zien wij zijn groote platen vooral, zijn „jeu de massacre” zijn „nègre-canaille”, dan waardeeren wij allereerst de compositie, de vloeiende lijn, het evenwicht van zwart en wit, en bij nader beschouwen treft ons dan de voortreffelijke teekening en expressie zijner figuren. Op een onlangs van zijn hand verschenen Uilenspiegel kom ik hier nog nader terug.

Dicht bij Van Straten hangt het werk van den beginselvasten Peter Alma, wiens beginsel hem geloof ik in den weg zit om ook eens iets anders te maken dan zijn primitieve houtsneden. Een enkele maal in „het Vaandel” komt hij er boven uit. Ook Eekman kan zich niet los maken van zijn zelfde soort figuren met groote handen en voeten met te groote hoofden in onwennige houdingen gedraaid. Ik heb herinneringen aan een springbok en aan een paard van hem, die ook minder onrustig van compositie waren, dan zijn thans o.a. geëxposeerde „blinde-mannetje” en „verstoppertje”. Zijn „Terrasse” met een aantal groote koppen is in dit opzicht beter.

Fokko Mees die nu eens de werkelijkheid wil geven, getransponeerd dan ook in houtsnedetechniek, dan weer zijn verbeelding vrij spel laat, lijkt mij in zijn eerste opgaven 't best, zoowel van teekening als compo-

sitie en evenwicht. Zijn „baadsters”, zijn „circus”, zijn „paarden” zou ik in dit verband willen noemen.

Duitschland — de Choice is internationaal — is hier alleen vertegenwoordigd door Max Kaus, en Hans Orłowski, van wien de laatste hier een groot aantal houtsneden exposeert, die zich kenmerken door massale compacte vormen, (hurkende figuren) waarbij een schaduw in witte arceerlijnen gesneden is, wat een ietwat rommelig aspect biedt.

De kunstenaars Gromaire en Laboureur — die Frankrijk's grafische kunst representeeren, zonden etsen, en droge naalden. Van Laboureur zag ik echter indertijd betere, minder opzettelijk gewilde, houtsneden.

Als eene aansluiting bij deze bespreking van de Choice-groep kan ik hier Henri van Straten's Uilenspiegel, dat onlangs bij De Sikkel te Antwerpen is verschenen, aankondigen.

Van Straten heeft hier op zijn teekenachtige wijze een tiental voortreffelijke platen gesneden.

Zij zijn goed strak, zooals houtsneden dit behooren te zijn en daarbij toch van een geestig lijnenspel, van een overzichtelijke verdeling van licht en donker.

De tekst sneed hij, à l'instar der oude blokboeken, te samen met de prenten in het blok, waardoor zij er een aardig geheel mede vormen.

Uitstekend is in dit opzicht de plaat met:

Slaet op den trommele
van dirre dom deyne,
Slaet op den trommele
van dirre doum doum

En ook een plaat van het meisje dat de mandoline tokkelt onder het refrein van:

Au son de la viole	Sanglant était mon rêve,
Je chante nuit et jour,	Le rêve de mon coeur.
Je suis la fille-folle	Je suis la fille d'Eve
La vendeuse d'amour.	Et de Satan vainqueur.

Het zijn meerendeels voortreffelijke bladen in diep zwart op mooi zwaar Hollandsch papier gedrukt met een rood kapitaaltje er uit de hand in gekleurd. Een royale uitgave, goed verzorgd, die van durf, geest, en kunstenaarschap getuigt.

R. W. P. Jr.

JAN VAN HERWIJNEN IN DE KUNSTZAAL VAN LIER,
ROKIN, AMSTERDAM.

Er zijn vele moderne kunstenaars, — en onder hen van de besten! —, die in dezen tijd „zingen”, hetzij in woorden, klanken, beelden, kleuren,